

Revize Sosyal Anksiyete Ölçeğinin Arap Toplumlarındaki Psikometrik Özellikleri

Psychometric Properties of Revised Social Anxiety Scale in Arab Cultures

 Samer Jamil Rudwan¹

¹University of Nizwa, Oman

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, Heimberg'in bilişsel-davranışsal modeline dayalı olarak, DSM-5-TR ve ICD-11 tanı kriterlerine uyumlu bir Sosyal Anksiyete Ölçeği güncellenmiş versiyonunu (Revize Sosyal Anksiyete Ölçeği) geliştirmeyi ve doğrulamayı amaçlamıştır. **Yöntem:** Bu çalışma bağlamında, iki bağımsız çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma 1'de, revize edilmiş 43 maddelik ölçeğin faktöriyel yapısını belirlemek üzere Suriye ve Umman'dan 314 yetişkin örnekleme açılımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Çalışma 2'de, ayrı bir 345 katılımcı örneğinde doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. **Bulgular:** AFA, beş faktörlü bir yapı ortaya koymuştur: (1) sosyal durum anksiyetesi, (2) yabancılarla etkileşim zorluğu, (3) performans anksiyetesi, (4) eleştiri korkusu ve (5) fiziksel belirtiler. Çalışma 2'de DFA ile beş faktörlü yapı, mükemmel model uyum indeksleri ile doğrulanmıştır (CFI = 0,961, RMSEA = 0,050). Kültürler (Suriye, Umman) ve cinsiyetler arası ölçüm değişmezliği kurulmuştur. Ölçek, yüksek iç tutarlılık ($\alpha = ,96$) ve yerleşik ölçümlerle (SAQ-A30, SAD-D-10) güçlü kriter geçerliği göstermektedir. Yalnızca bir anlamlı cinsiyet farkı bulunmuştur: negatif değerlendirme korkusu erkeklerde hafifçe daha yüksektir. **Sonuç:** Genel olarak, ölçek sağlam psikometrik özellikler ve kültürel duyarlılık sergilemekte olup, Arap popülasyonlarında sosyal anksiyete değerlendirmesi için klinik ve araştırma amaçlı güvenilir bir araç sunmaktadır. Ölçek ayrıca, erken tanılamayı güçlendirmek ve kültürel olarak duyarlı tedavi planlamasını yönlendirmek üzere ön tarama aracı olarak potansiyel klinik fayda göstermektedir. **Anahtar sözcükler:** Sosyal anksiyete, faktör analizi, psikometrik özellikler, güvenilirlik, geçerlilik

ABSTRACT

Objective: This multi-study report aimed to develop and validate an updated version of Social Anxiety Scale (Revised Social Anxiety Scale) in alignment with DSM-5-TR and ICD-11 diagnostic criteria, based on Heimberg's cognitive-behavioral model. **Method:** Two independent studies were conducted. In Study 1, exploratory factor analysis (EFA) was applied to a sample of 314 adults from Syria and Oman to identify the factorial structure of a revised 43-item scale. In Study 2, confirmatory factor analysis (CFA) was conducted on a separate sample of 345 participants. **Results:** EFA revealed a five-factor structure: (1) social situation anxiety, (2) difficulty interacting with strangers, (3) performance anxiety, (4) fear of criticism, and (5) physical symptoms. CFA confirmed the five-factor structure with excellent model fit indices (CFI = 0.961, RMSEA = 0.050). Measurement invariance across cultures (Syrian vs. Omani) and genders was established. The scale shows high internal consistency ($\alpha = .96$) and strong valid criterion with established measures (SAQ-A30, SAD-D-10). Only one significant gender difference was found: the fear of negative evaluation was slightly higher in males. **Conclusion:** Overall, the scale demonstrates robust psychometric properties and cultural sensitivity, offering a reliable tool for clinical and research assessment of social anxiety in Arab populations. The scale further demonstrates potential clinical utility as a preliminary screening tool to enhance early diagnosis and guide culturally sensitive treatment planning. **Keywords:** Social anxiety, factor analysis, psychometric properties, reliability, validity

Giriş

Sosyal anksiyete, diğer anksiyete bozukluklarına kıyasla nispeten yaygın bir ruh sağlığı bozukluğudur. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı 5. baskı (DSM-5) göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal anksiyetenin yıllık prevalansı hem çocuklar hem de yetişkinler arasında yaklaşık %7 olup, yaşam boyu prevalansı %8 ile %12 arasında değişmektedir (APA 2013). Araştırmalar ayrıca, kadınların erkeklerle göre sosyal anksiyete bozukluğu geliştirme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kadınlarda yaşam boyu prevalansı %13,5 iken erkeklerde %10,9, 12 aylık prevalansı ise kadınlarda %8 iken erkeklerde %5,8'dir (Asher ve Aderka 2018). Amerika Birleşik Devletleri'nde prevalans erkeklerde %6,1, kadınlarda ise %8'dir (NIMH 2025).

Yirminci yüzyılın sonlarında Avrupa'da yapılan bir ankete göre, erkekler ve kadınlar için yaygınlık oranları Fransa'da %2,1 ile Hollanda'da %5,9 arasında, İzlanda'da %4,5 ile Hollanda'da %9,7 arasında değişmektedir (Lecrubier ve ark. 2000). Ambusaidi ve arkadaşları (2022) tarafından genel nüfustan 1.019 kişiden oluşan bir örneklem üzerinde Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği (LSAS) kullanılarak yapılan bir araştırmaya göre, Umman'da yaygınlık oranları diğer ülkelere göre önemli ölçüde daha yüksekti. Bu oranlar kadınlarda %55,8, erkeklerde ise %44,2 idi. Aynı çalışmaya göre, bu oran özellikle diğer Körfez ülkeleriyle karşılaştırıldığında çok

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Samer Jamil Rudwan, University of Nizwa, Department of Education and Cultural Studies, Oman **E-mail:** srudwan@gmail.com

Geliş tarihi/Received: 16.07.2025 | **Kabul tarihi/Accepted:** 15.10.2025

daha yüksektir (LSAS kullanıldığında %11,7, SPIN kullanıldığında %16,3). Bu yüksek oranlar, çalışmanın yöntemini sorgulanır hale getirmektedir. SPIN ≥ 20 alt sınırı (Hajuri ve ark. 2020) kullanıldığında, Etiyopya'nın güneybatısındaki Mettu'da sağlık bilimleri öğrencilerini kapsayan bir çalışmada prevalans oranı %16,4 ve %95 GA %12,5-20,2 olarak bulunmuştur. Bununla birlikte, sosyal kaygı üzerine yapılan çeşitli çalışmalarda, kültürel bağlama uyacak şekilde yeni ölçütler oluşturmanın veya mevcut ölçütleri değiştirmenin önemi dolaylı veya doğrudan vurgulanmıştır (La Greca ve Lopez 1998, Garcia-Lopez ve ark. 2010, Mahdi 2014, Al-Riggad 2017). Değerlendirme ve tedavi yöntemlerini özetleyen Ulusal Sağlık ve Bakım Enstitüsü klinik kılavuzlarına (NICE 2013) ek olarak, sosyal anksiyeteyi teşhis etmek için en yaygın olarak kullanılan kılavuzlar DSM-5-TR kriterleri (APA 2022) ve Dünya Sağlık Örgütü ICD-11 kriterleridir (WHO 2019).

Sosyal anksiyete bozukluğu, sosyal ortamlarda yargılanma veya inceleme korkusuyla karakterizedir. Bireyler genellikle bu tür durumlardan kaçınır veya beklenti kaygısı ve utanç korkusu nedeniyle yoğun bir rahatsızlık hissederek bunlara katlanırlar. Bu bozukluk, topluluk önünde konuşma veya sosyal temas korkusu ile karakterizedir. Sıklıkla irrasyonel düşünceler ve kişinin kendisi ve durumla ilgili değerlendirmeleri, utanç, aşağılanma veya alay edilme korkusu ve vücut duyuları (kızarma veya terleme gibi) ile ortaya çıkan sempatik aktivasyon ile ilişkilidir. Tanımlayıcı özellik, sosyal ortamlardan kaçınmak veya bunları büyük zorluklarla katlanmaktır (APA 2013, WHO 2019). DSM-5-TR kriterlerine (APA 2022) göre, belirtiler genellikle altı ay veya daha uzun sürer ve sosyal veya mesleki performans ciddi şekilde bozar. İlaçlar, hastalıklar veya diğer ruhsal bozukluklar dışlanmalıdır. Başkaları önünde konuşma veya performans sergilemeyle sınırlı anksiyete, "sadece performans" anksiyetesi olarak adlandırılır. ICD-11 (WHO 2019), işlevsel etki ve süreye odaklanan klinik bir tanımla daha esnek bir yaklaşım benimsemektedir. Bu, kesin tanı kriterlerine dayanan DSM-5-TR'den farklı olarak, kültürel sınırların ötesinde uygulanmasını kolaylaştırmaktadır (APA 2022). Kendine odaklanma, duyguları düzenleme, koruyucu davranışlar ve olay sonrası işleme gibi psikolojik süreçleri vurgulayan Heimberg modeli (Morrison ve Heimberg 2013), geleceğe yönelik sosyal anksiyeteyi anlamak için çok önemli bir bilişsel modeldir. Heimberg modeli, sosyal etkileşimler sırasında aşırı derecede kendine odaklanma, koruyucu davranışlarda bulunma ve özellikle stresli olayların ardından duygusal tepkileri düzenlemekte zorlanma gibi sosyal anksiyeteye ilgili temel psikolojik mekanizmaları vurgular. Heimberg'in bilişsel-davranışçı çerçevesine göre, sosyal anksiyetesi olan bireyler, eleştirel bir izleyicinin bakışlarını içselleştirme eğilimindedir ve bu da olumsuz değerlendirme korkularını pekiştiren kalıcı bir olumsuz öz imge oluşturur. Kişi, sanki başkalarının bakış açısıyla kendini görüyormuş gibi, kendine dışsal ve eleştirel bir bakış açısı benimser.

Bu, artan anksiyete ve öz -odaklanma algılanan sosyal tehditlere olan dikkati artırarak korku tepkisini güçlendiren bir "kısır döngü"ye (Morrison ve Heimberg 2013) yol açar. Olumsuz uyaranlar dikkati üzerine çeker, bu da durumun çarpık bir şekilde yorumlanmasına ve benlik ile beklenen başarısızlık arasında güçlü bir ilişki kurulmasına yol açar. Bu çerçevede temel bir özellik, duygusal düzenlemede bozulma, özellikle olumlu duyguları işleme ve ifade etme becerisinin azalması ve sosyal etkileşimler gerçekleştikten sonra bunları olumsuz bir şekilde değerlendirme eğilimidir. Yüksek sosyal anksiyete olan bireyler duygularını düzenlemekte zorlanırlar, genellikle olumlu deneyimleri bastırır ve ileride yaşayacakları utanç veya başarısızlığı düşünürler. Buna karşılık, göz teması kurmaktan kaçınmak, gerginlik belirtilerini gizlemek veya ses tonunu değiştirmek gibi anksiyeteyi azaltmaya yönelik stratejiler olan "güvenlik davranışları" sergileyebilirler. Ancak, olay sonrası işleme sürecinin bir parçası olan bu davranışlar genellikle anksiyeteyi azaltmada başarısız olur veya düzeltici deneyimlere yol açmaz, böylece bozukluğu pekiştirir ve iyileşmeyi engeller.

Çeşitli diller ve kültürel bağlamlarda çok sayıda anksiyete ölçüm aracı geliştirilmiştir, bu nedenle kapsamlı bir liste oluşturmak zordur. En yaygın kullanılan araçlardan biri, yirminci yüzyılın son çeyreğinde geliştirilen ve kapsamlı araştırma ve kültürel adaptasyon sürecinden geçen Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeğidir (LSAS) (Liebowitz 1987). Daha sonra kısaltılmış versiyonları geliştirilmiştir (Olivares ve ark. 2005, Pechorro ve ark. 2016, Nelemans ve ark. 2019, Alam ve ark. 2021, Schiltz ve ark. 2021). Diğer önemli araçlar arasında, La Greca (La Greca ve Lopez 1998) tarafından gençlerle kullanılmak üzere değiştirilen Çocuklar için Sosyal Anksiyete Ölçeği-Revize (SASC-R), Sosyal Fobi Envanteri (SPIN) (Connor ve ark. 2000), Sosyal Fobi Ölçeği (SPS) ile Sosyal Etkileşim Anksiyete Ölçeği (SIAS) (Mattick ve Clarke 1998). Diğer ölçekler arasında Sosyal Fobi ve Anksiyete Envanteri (SPAI) (Turner ve ark. 1989), 30 maddelik Yetişkinler için Sosyal Anksiyete Anketi (SAQ-A30) (Caballo ve ark. 2010) ve Watson ve Friend (1969) temel alınarak geliştirilen tam versiyonu ile kısaltılmış versiyonu (Leary 1983) olan Olumsuz Değerlendirme Korkusu (FNE) ölçeği bulunmaktadır. Mısır'da Makki, sedef hastaları üzerinde test etmek üzere bir sosyal anksiyete ölçeği geliştirmiştir (Makki 2023). El-Hanafı ve arkadaşları (2022), Mısırlı üniversite öğrencileri arasında sosyal anksiyete ölçümünün psikometrik özelliklerini araştırmıştır. Mahdi (2014), çeşitli mevcut ölçeklerden yararlanarak ve sosyal anksiyete ölçekleri oluşturulması gerektiğini vurgulayarak, bir danışmanlık programı kapsamında bir sosyal anksiyete ölçümü oluşturmuştur. Al-Riggad'ın (2017) araştırması da dolaylı olarak aynı önemi doğrulamıştır. Tüm bu ölçekler yeterli güvenilirlik ve geçerlilik

bulgularına sahiptir. Ölçeklerin çeşitliliği, sosyal anksiyete fenomenine dikkat edilmesi gerektiğini ve kültürel ve toplumsal değişiklikleri ve uluslararası tanı kriterlerini dikkate alan çeşitli araçlar üretilmesine yönelik sürekli ihtiyacı vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın en önemli tarafı, uluslararası tanı kriterlerine uygun ve Arap topluluklarına kültürel olarak duyarlı, psikometrik açıdan sağlam bir araç sunmasıdır. Bu da onu klinik taramalar, kültürler arası karşılaştırmalı çalışmalar ve kültürel açıdan duyarlı terapötik müdahaleler için kullanışlı kılar. Sosyal anksiyete, farklı topluluklar arasında önemli bir endişe kaynağı olmaya devam etmekte, ancak Arap bağlamında kültürel olarak uyarlanmış ve psikometrik olarak sağlam araçlar bulunmamaktadır. Rudwan (2001) tarafından geliştirilen Sosyal Anksiyete Ölçeği, sosyal anksiyeteyi ölçmek için umut verici bir başlangıç noktası sunmaktadır; ancak, bu ölçeğin Suriye ve Umman gibi daha geniş Arap bağlamlarında uyarlanması ve yeniden geçerliliğinin doğrulanması, ölçeğin alaka düzeyi, doğruluğu ve kültürlerarası uygulanabilirliğini sağlamak için gereklidir.

Bu çalışma, Rudwan'ın (2001) ölçeğini, Suriye ve Umman örneklemelerinde psikometrik özelliklerini yeniden değerlendirerek ve açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (CFA) yoluyla faktör bileşenlerini inceleyerek revize etmeyi ve daha da geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın özgül amaçları, Revize Sosyal Anksiyete Ölçeğinin faktör yapısını incelemek, Suriye ve Umman örneklemelerini kullanarak geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirmek, revize edilmiş ölçeğin modern uluslararası tanı kriterleriyle ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirmek, faktör yapısının Suriye ve Umman bağlamlarında ne ölçüde uyumlu olduğunu belirlemek ve sosyal anksiyete konusunda cinsiyete dayalı farklılıkların varlığını araştırmaktır.

Yöntem

Bu araştırma, Nizwa Üniversitesi Kurumsal İnsan Araştırmaları Etik Kurulu (HREC) tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır (1.9.2024 tarih ve HREC/06/2024 sayı ile). Çalışma, klinik olmayan yetişkin katılımcıları kapsamış ve Nizwa Üniversitesi'nin etik kuralları ile Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yürütülmüştür. Katılım gönüllü olup, tüm katılımcılar çevrimiçi ankete katılmadan önce elektronik olarak bilgilendirilmiş onam formu imzalamışlardır. Veriler anonim olarak toplanmış ve kimlik bilgileri kaydedilmemiştir.

Çalışma iki aşamada gerçekleştirilmiş ve iki bağımsız çalışma yapılmıştır. Çalışma 1'de, Rudwan'ın (2001) Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin revize edilmiş 43 maddelik ölçeğinin faktör yapısını belirlemek için Suriye ve Umman'dan 314 yetişkinden oluşan bir örneklem üzerinde AFA uygulanmıştır. Çalışma 2, DFA uygulayarak Çalışma 1'de belirlenen faktör analizi ile elde edilen bulguları doğrulamayı ve ölçeğin güvenilirliğini ve eşzamanlı geçerliliğini incelemeyi amaçlamıştır.

Çalışma 1 Örnekleme

İlk çalışma, yeni geliştirilen Revize Sosyal Anksiyete Ölçeğinin faktör yapısını araştırmayı amaçlamıştır. Katılımcılar, çevrimiçi platformlar aracılığıyla Suriye ve Umman'dan seçilen 314 yetişkinden oluşmuştur ve katılım tamamen gönüllü olmuştur; katılımcılara, herhangi bir sonuçla karşılaşmadan istedikleri zaman serbestçe yanıt verme ve çekilme hakları olduğu bildirilmiş ve anketin doldurulması, bilgilendirilmiş onam olarak kabul edilmiştir ve onaydan sonra hiçbir vaka dışlanmamıştır.

Demografik bilgiler kapsamında 221 Suriyeli ve 93 Ummanlı; 110 erkek, 198 kadın ve cinsiyetini belirtmeyen 6 kişi; 18 ila 60 yaş aralığı ($M = 37,1$, $SD = 10,08$) tespit edilmiştir. Çalışma, tüm araştırma prosedürlerini ve veri toplama işlemlerini etik standartlara tam olarak uygun şekilde yürüten yazar tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Kriterle ilgili geçerlilik için, ana kohortların dışından seçilen 61 katılımcıdan oluşan ek bir bağımsız örneklem grubuna SAQ-A30 ve SAD-D-10 ölçeklerinin yanı sıra Sosyal Anksiyete Ölçeği uygulanmıştır.

Çalışma 2 Örnekleme

Çalışma 2'de, yine Suriye ve Umman'dan (222 Suriyeli, 123 Ummanlı) 345 yetişkin katılımcı (yaşları 19-60; $M = 36,5$, $SD = 9,7$), (222 Suriyeli, 123 Ummanlı) Çalışma 2'de yer almıştır. Bu örneklem, benzer çevrimiçi prosedürler aracılığıyla seçilmiş ve aynı etik ve veri hazırlama protokollerine tabi tutulmuştur. Katılımcılar, Revize Ölçeğin 23 maddelik versiyonuna yanıt vermiştir. İkinci örneklem, ilk örneklemle aynı prosedürlere ve bilgilendirilmiş onam koşullarına tabi tutulmuştur. Çalışma, etik standartlara uygun olarak tüm araştırma prosedürlerini ve veri toplama işlemlerini kişisel olarak gerçekleştiren yazar tarafından bağımsız olarak yürütülmüştür.

Her iki çalışma için örneklem büyüklüğünün yeterliliği, yerleşik metodolojik kılavuzlara göre değerlendirilmiştir. Çalışma 1 (AFA) için, 314 katılımcıdan oluşan örneklem, madde başına en az beş ila on katılımcı (43 madde) önerilen oranı karşıladığı için yeterli kabul edilmiştir. Çalışma 2 (DFA) için, 345 katılımcıdan oluşan örneklem,

yaygın YEM önerilerini (genel olarak ≥ 200 ve gözlemlenen değişken başına ≥ 5 katılımcı; 23 madde) karşıladı. Önsel güç analizi yapılmamış olsa da, her iki örneklem de faktör analizi çalışmalarında yeterli istatistiksel güç ($\sim 0,80$) ve model kararlılığı elde etmek için önerilen aralıklar içinde yer almaktadır.

Ölçekler

Revize Sosyal Anksiyete Ölçeği

Bu çalışmada kullanılan ölçek, Rudwan (2001) tarafından geliştirilen Sosyal Anksiyete Ölçeğinden uyarlanmıştır. Orijinal versiyon 29 maddeden oluşur ve dört boyutu değerlendirir: (1) somatik belirtiler, (2) iletişim ve kendini ifade etmede zorluklar, (3) sosyal durumlardan ve bunlara girme korkusu ve (4) dikkat dağınıklığı ve düşük özgüven. Orijinal ölçek güçlü psikometrik özellikler sergilemiştir. Mevcut çalışmada, uluslararası sınıflandırma sistemlerinin güncellenmiş tanı kriterlerine (APA 2013, WHO 2019) uygun olarak, daha geniş bir sosyal anksiyete belirtileri yelpazesini kapsayacak şekilde 14 madde eklenmiştir.

Bu çalışmada geliştirilen Sosyal Anksiyete Ölçeğinin teorik özellikleri, Heimberg'in sosyal anksiyeteye ilişkin bilişsel-davranışçı modelini de dikkate almıştır. Bu model, sosyal anksiyete bozukluğunun başlangıcı ve sürdürülmesinin altında yatan davranışsal ve bilişsel süreçlere ilişkin içgörü sağlayan modern açıklayıcı çerçevelerden biridir. Ölçeğin maddeleri, bu modelden alınan teorik unsurlar kullanılarak oluşturulmuştur ve her madde kümesi, modele dayalı kavramsal bir boyutu temsil etmektedir. Örneğin, olumsuz yargı beklentisiyle zayıf öz değerlendirme, değerlendirme ve eleştiri korkusu bileşeninde yansıtılmaktadır. Öte yandan, güvenlik davranışları ve tehdit odaklı dikkat gibi yönler performans kaygısı boyutunda ele alınmaktadır. Modelin duygu ve davranış arasındaki etkileşime göre, fiziksel belirti bileşeni, sosyal bağlamlarda otonom sinir sisteminin aktivasyonu ile ortaya çıkan fizyolojik reaksiyonlarla ilgilidir (Morrison ve Heimberg 2013). Nihai ölçek 43 maddeden oluşmakta ve istatistiksel analize tabi tutulmuştur.

Yetişkinler için Sosyal Anksiyete Anketi (SAQ-A30)

Yetişkinler için Sosyal Anksiyete Anketi (SAQ-A30), İspanya, Portekiz ve birçok Latin Amerika ülkesi dahil 16 ülkenin katıldığı daha geniş bir çalışmanın parçası olarak oluşturulan ve genişletilen Yetişkinler için Sosyal Anksiyete Anketi'nin (SAQ) genişletilmiş ve daha sonraki bir versiyonudur (Caballo ve ark. 2015). Ölçek, otuz öge ve beş faktörden oluşmaktadır: Eleştiri ve Utanç; Topluluk Önünde Konuşma/Otoriteyle Konuşma; Karşı Cinsle Etkileşim; Rahatsızlık, Tiksinti veya Hoşnutsuzluğun İddialı İfadesi; ve Yabancılarla Etkileşim. Ölçek, eşzamanlı geçerlilik için kullanılmıştır ve yüksek psikometrik özelliklere sahiptir.

Sosyal Anksiyete Tanı Ölçeği (SAD-D-10)

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013), Amerikan Psikoloji Birliği (APA) Sosyal Anksiyete Tanı Ölçeği'ni (SAD-D-10) yayınlamıştır. Bu ölçek, on maddelik bir öz değerlendirme ölçeğinde sosyal anksiyetenin üç şiddet düzeyini ölçer: şiddetli, orta ve hafif. Ölçek, DSM-5-TR standartları kullanılarak oluşturulmuştur. Yakınsak geçerlilik de bu ölçek dış kriter olarak kullanılarak değerlendirilmiştir.

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel prosedürler, ölçek geliştirmede yerleşik uygulamalarla tutarlı bir sıralı düzen içinde yürütülmüştür. İlk olarak temel bir adım olarak güvenilirlik ve geçerlilik incelenmiş, ardından gizil yapıyı belirlemek için AFA, model uyumunu doğrulamak için DFA ve son olarak da kültürel (Suriye ve Umman) ve cinsiyet grupları arasında ölçüm değişmezliğini değerlendirmek için çoklu grup analizleri yapılmıştır. Bu sıralama, psikometrik araştırmalarda yaygın olarak önerilen mantıksal ilerlemeyi yansıtmaktadır. İstatistiksel analizler, çalışmanın araştırma sorularına göre seçilmiştir ve aşağıdaki prosedürleri içermektedir:

Sözel geçerlilik, ölçek versiyonu ile harici bir kriter (SAQ-A30, SAD-D-10) arasındaki korelasyon, ölçeğin iç tutarlılığı ve Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. AFA, maddeler arasındaki korelasyonları belirleyen ve bunları gizil faktörlere indirgeyen bir istatistiksel yöntemdir. Geliştirilen bir ölçeğin faktör yapısını değerlendirmek için en uygun yöntem, benzersiz veya rastgele varyasyonlardan etkilenmeden değişkenler arasındaki kovaryansı analiz eden Ana Eksen Faktörleme (PAF) yöntemidir. Bu, PAF'yi ölçeğin iç yapısını belirlemek ve yapısal tutarlılığını değerlendirmek için en iyi yöntem haline getirir.

Çalışılan psikolojik yapıda faktörler arasındaki korelasyonlar varsayılarak Doğrudan Oblimin Rotasyonu (DOF) kullanılmıştır. Bu rotasyon yöntemi, boyutlar arasındaki ilişkilerin daha doğru bir şekilde temsil edilmesini sağlar ve gizil faktörlerin çıkarılmasını kolaylaştırır. Saptanan faktörlerin sayısı Kaiser kriteri (özdeğerler > 1) kullanılarak belirlenmiş ve faktöre önemli katkıda bulunan maddelerin korunmasını sağlamak için minimum

faktör yükleme eşiği $|0,40|$ benimsenmiştir. Faktör yüklemeleri $.40$ 'ın altında olan maddeler, bu eşik değerini pratik önemi ve yapı geçerliliği için minimum değer olarak kabul edildiğinden hariç tutulmuştur (Nunnally ve Bernstein 1994, Hair ve ark. 2019, Field 2024). Korunan tüm maddeler bu eşik değerini aşmış ve bu nedenle istatistiksel olarak geçerli bulunmuştur. Bununla birlikte, orta düzeyde yüklemelere sahip bazı maddelerin tutulması kararı, teorik ve kültürel hususlar tarafından da desteklenmiştir, çünkü bu maddeler Arap toplumlarında sosyal anksiyetenin çok boyutlu doğasını anlamlı bir şekilde yansıtmaktadır.

Tablo 1. Açımlayıcı faktör analizinden elde edilen beş faktör

Faktör 1: Sosyal Durum Anksiyetesi Ort = 2.05, SS = 0.77 (Ort. = Ortalama; SS = Standart Sapma); Açıklanan Varyans: %13.21				
Madde	İçerik	Yükü	Ortaklık	Alfa
5	Sosyal bir etkinlikten önce kendimi aşırı gergin hissediyorum.	0.842	0.678	0.884
4	Başkalarıyla buluşmayı düşündüğümde kaygılanıyorum.	0.829	0.637	0.887
10	Sosyal bir etkinlikten önce korku hissettiğimi fark ediyorum.	0.716	0.678	0.881
9	Başkalarıyla birlikteyken kendimi çok gergin hissediyorum.	0.557	0.612	0.891
14	Kalabalıklar beni şaşırtıyor / kafamı karıştırıyor.	0.463	0.620	0.888
28	Bir etkinlikte insanlarla birlikteyken aşırı bir gerginlik hissediyorum.	0.459	0.644	0.890
11	Birinin beni izlediğini hissettiğimde işlev görmek benim için zorlaşıyor.	0.409	0.506	0.903
Faktör 2: Yeni Durumlarda Yabancılarla Etkileşim Kurmakta Zorluk Ort = 1.90, SS = 0.80; Açıklanan Varyans: %12.08				
Madde	İçerik	Yükü	Ortaklık	Alfa
19	Yabancılarla konuşurken biraz korkuyorum.	0.832	0.615	0.769
27	Tanımadığım insanlarla konuşmak bana zor geliyor.	0.681	0.574	0.757
18	Birine bir şey sormadan önce genelde tereddüt ediyorum.	0.569	0.539	0.795
25	Yabancılarla düşüncemi anlatmakta zorlanıyorum.	0.495	0.569	0.788
Faktör 3: Başkalarının Önünde Performans Sergileme Korkusu Ort = 2.28, SS = 0.90; Açıklanan Varyans: %11.20				
Madde	İçerik	Yükü	Ortaklık	Alfa
29	Bir grubun önünde konuşurken kafam karışıyor.	-0.861	0.722	0.893
30	Konuşma yapmayı düşünmek bile paniklememe neden oluyor.	-0.858	0.736	0.892
31	İlgi odağı olduğumda kendimi kaygılı hissediyorum.	-0.711	0.779	0.887
32	Kalabalık bir grubun önünde konuşmaktan kaçınıyorum.	-0.512	0.669	0.896
41	Konuşurken sesim ve ellerim titriyor.	-0.462	0.582	0.904
38	İlgi odağı olduğumda yüzüm kızarıyor ve yanıyor gibi oluyor.	-0.405	0.455	0.913
16	Sunum yaparken ya da sosyal bir ortama girerken başarısız olmaktan endişe ediyorum.	-0.404	0.562	0.906
Faktör 4: Değerlendirilme ve Eleştirilme Korkusu Ort = 1.92, SS = 0.85; Açıklanan Varyans: %10.29				
Madde	İçerik	Yükü	Ortaklık	Alfa
43	Dalga geçilmesine ya da eleştirilmesine yol açacak bir hata yapmaktan korkuyorum.	-0.768	0.675	0.789
23	Eleştirilme korkusuyla konuşmaktan kaçınıyorum.	-0.735	0.705	0.808
36	Benimle alay edilmesinden ya da eleştirilmemden korkuyorum.	-0.599	0.649	0.759
37	Daha az dikkat çeken yerlerde oturmayı tercih ediyorum.	-0.426	0.461	0.807
Faktör 5: Sosyal Anksiyetenin Fiziksel Belirtileri Ort = 1.52, SS = 0.66; Açıklanan Varyans: %5.15				
Madde	İçerik	Yükü	Ortaklık	Alfa
42	Sosyal ortamlarda ellerim terlemeye başlıyor.	0.556	0.603	0.711
39	Uzun süre insanlarla etkileşimde kaldığımda başım dönüyor.	0.462	0.522	0.732
26	Başkalarıyla birlikteyken boğazım kuruyor ve kalbim hızlı atıyor.	0.409	0.557	0.715

Not. Yükleri $.40$ 'ın altında olan maddeler nihai çözüme dahil edilmemiştir. Bildirilen tüm yükler $\geq .40$ 'tır ve istatistiksel olarak yorumlanabilir. Güvenilirlik (Cronbach α 'sı) her bir faktör için gösterilmiştir.

İlk adımda, bir ön test, verilerin faktör analizi için uygunluğunu doğrulamıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümü 0,964 değerini vermiş ve bu da örneklemin mükemmel bir şekilde uygun olduğunu göstermiştir. Bartlett'in küresellik testi istatistiksel olarak anlamlıydı ($\chi^2 = 7639,027$, $p < .001$) ve değişkenler arasında yeterli korelasyonların varlığını doğruladı. Belirleyici değer son derece düşüktü (9,115E-12) ve bu da maddeler arası güçlü korelasyonları daha da doğruladı.

AFA, 1,0'dan büyük özdeğerlere sahip beş psikolojik olarak yorumlanabilir faktör ortaya çıkardı. Bu faktörler toplu olarak toplam varyansın %57,6'sını oluşturdu, bu da psikolojik araştırmalarda psikometrik araçlar için tatmin edici bir seviyedir. Çıkarılan beş faktör 25 maddeyi içeriyordu ve 0,40 eşiğinin altında yükü olan veya herhangi bir faktör üzerinde güçlü yükü olmayan maddeler hariç tutuldu. Tablo 1, faktörleri ve bunlara karşılık gelen madde yüklerini göstermektedir.

Bulgular

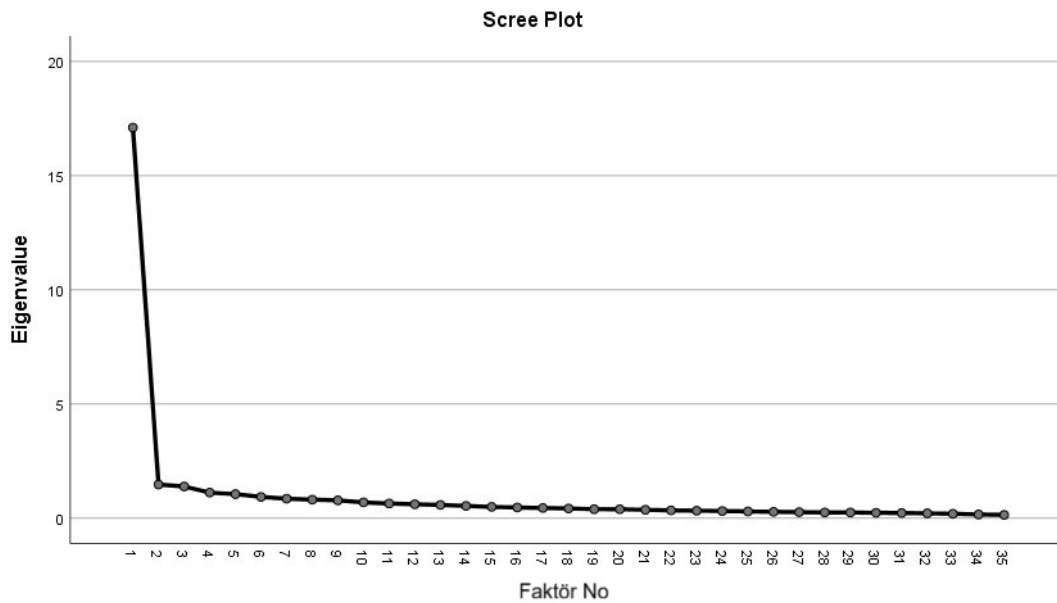
İç Tutarlılık

İlk adımda 43 maddenin iç tutarlılığı değerlendirildi. Güçlü bir iç tutarlılık sağlamak için, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon (CITC) eşiği $\geq 0,50$ olarak belirlendi. Sekiz maddenin CITC değerleri bu eşiğin altındaydı, bu da genel ölçekle zayıf korelasyonlar olduğunu ve aynı temel yapıyı yeterince ölçemediklerini gösterdi. İkinci adımda, kalan 35 maddenin iç tutarlılığı yeniden hesaplandı. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları 0,504 ile 0,839 arasında değişmiştir. Madde ortalamaları 1,63 ile 3,26 arasında değişmiştir, bu da ortalama madde yanıtlarında sınırlı değişkenlik olduğunu göstermektedir. Standart sapmalar 0,81 ile 1,40 arasında değişmiştir, bu da ölçeğin bireysel farklılıkları yakalamadaki duyarlılığını yansıtmakta ve tüm tutulmuş maddelerin genel yapıya katkısı doğrulamaktadır.

35 maddelik versiyonun güvenilirlik katsayısı (Cronbach alfa) 0,96'ya ulaşarak mükemmel iç tutarlılığı gösterdi. Bu yüksek değer, ölçeğin güvenilirliğini doğrulamakta ancak AFA ve DFA yoluyla daha fazla geçerlilik doğrulaması ihtiyacını ortadan kaldırmamaktadır.

Ölçüt Geçerliliği

Bulgular, geliştirilen Sosyal Anksiyete Ölçeği ile hem SAQ-A30 ($r = 0,88$, $p < 0,001$) hem de SAD-D-10 ($r = 0,80$, $p < 0,001$) arasında güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğunu göstermiştir. Bu, ölçeğin yüksek derecede eşzamanlı geçerliliğini doğrulamaktadır (Nunnally ve Bernstein 1994, Field 2024). Bu sonuca dayanarak ölçeğin faktör yapısını araştırmak için genişletilmiş istatistiksel analizler yapılabilir (Hair ve ark. 2019).

Şekil 1. Açımlayıcı faktör analizinden elde edilen özdeğerlerin (eigenvalues) yığın grafiği (scree plot)

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

AFA, ilgili ve farklı öğeleri faktör yapısı şeklinde görüntülemek, korelasyonları göstermek ve bunları bileşenler arasındaki ortak varyansı açıklayan temel faktörleri temsil eden gizil faktörlere indirgemek için en iyi istatistiksel tekniktir. Amaç, geliştirilen bir ölçeğin faktör yapısını değerlendirmek olduğundan, PAF uygun bir yaklaşımdır. PAF, değişkenler arasındaki ortak varyansı tek başına açıklayan ve benzersiz veya rastgele varyanstan etkilenmeyen bir yöntem olduğundan, ölçeğin altında yatan yapıyı ortaya çıkarmak ve yapısının tutarlılığını değerlendirmek için de uygundur. Ek olarak, incelenen psikolojik yapının unsurları arasında bir bağlantı olduğunu varsayan DOR kullanılmıştır. Bu yaklaşım, bileşenler arasındaki ilişkileri ve gizil faktörlerin çıkarılmasını en iyi şekilde temsil etmek için uygundur. Çıkarılan faktörlerin sayısını belirlemek için gizil kök kriteri (özdeğer > 1) kullanılmış ve gizil yapıları temsil eden güçlü ve anlamlı öğelerin korunmasını garanti etmek için minimum 0,40 (mutlak değer) faktör yüklemesi kullanılmıştır.

Verilerin faktör analizi için uygunluğunu değerlendirmek için KMO ölçüsü hesaplanmış ve 0,964 değerine ulaşılmış, bu da örneklemin yeterliliğinin mükemmel olduğunu göstermiştir. Ek olarak, Bartlett'in küresellik testi istatistiksel olarak anlamlıydı ($\chi^2 = 7639,027$, $p < .001$) ve faktör analizi için öğeler arası korelasyonların yeterli olduğunu doğruladı. Belirleyici değer son derece küçüktü (9,115E-12), bu da değişkenler arasında güçlü korelasyonların varlığını daha da destekledi.

AFA, her biri 1,0'dan büyük özdeğerlere sahip beş faktör çıkardı. Beş faktörün tümü psikolojik olarak yorumlanabilir ve toplam varyansın %57,6'sını toplu olarak açıklıyordu, bu da psikoloji bilimlerinde ölçümler için kabul edilebilir bir değer olarak kabul edilir. Bu beş faktör, anketin 25 maddesini içeriyordu. Kalan maddelerin yüklemeleri 0,40'ın altındaydı ve hiçbir faktöre anlamlı bir yükleme yapmadılar. Tablo 1, çıkarılan faktörleri ve bunlara karşılık gelen madde yüklemelerini, Şekil 1 ise bulgu eğrisini göstermektedir.

Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)

AFA ile belirlenen beş faktörlü model, ikinci bir örneklem ($n = 345$) ile AMOS kullanılarak daha ayrıntılı bir şekilde test edilmiştir. Bulgular, modelin iyi bir uyum gösterdiğini ortaya koymuş ve böylece geliştirilen ölçeğin faktör yapısını desteklemiş ve doğrulamıştır. DFA, açılma aşamasında elde edilen faktör bileşimini tekrarlayarak temel teorik yapıyı doğrulamıştır. Tablo 2, DFA için model uyum istatistiklerini sunarken, Tablo 2 ise DFA için temel uyum indekslerini özetlemektedir. Bu indeksler topluca, modelin gözlemlenen verilere iyi uyduğunu göstermektedir. Tablo 2'de gösterildiği gibi, Ki-kare değeri istatistiksel olarak anlamlıydı, bu da büyük örneklemelerde beklenen bir durumdur. Ki-kare/df oranı 2'den azdı, bu da modelin mükemmel uyumunu gösterir ve modelin veri yapısını temsil etmedeki yeterliliğinin güvenilir bir göstergesidir.

Tablo 2. Önerilen modele ait uyum indeksleri

Uyum İndeksi	Değer	Değerlendirme
Ki-kare (χ^2)	404.337	İstatistiksel olarak anlamlı ($p < .001$) – büyük örneklem büyüklüğünde beklenen durum
Serbestlik Derecesi (sd)	217	—
Ki-kare / Serbestlik Derecesi Oranı	1.863	Mükemmel
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	0.050 (90% CI: 0.042–0.058)	≤ 0.05
RMSEA için Yakın Uyum Olasılığı (PCLOSE)	0.482	RMSEA'nın anlamlı olmadığını gösterir – olumlu
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0.961	≥ 0.95
Akaike Bilgi Kriteri (AIC)	568.337	Birden fazla modelin karşılaştırılmasında kullanılır
Tucker-Lewis İndeksi (TLI)	0.955	Olağanüstü iyi
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	0.921	İyi
Beklenen Kesitsel Doğrulama İndeksi (ECVI)	1.652	İyi

Not. CFI $\geq .95$ ve RMSEA $\leq .05$ değerleri modelin mükemmel uyum gösterdiğini belirtir. Tüm indeksler önerilen eşik değerleri karşılamaktadır

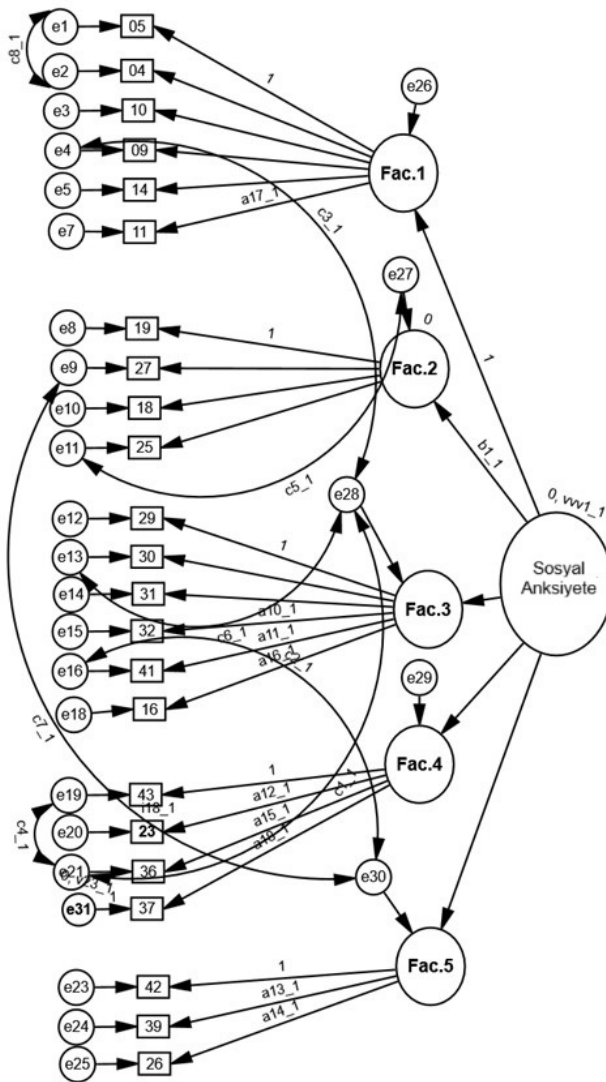
Yaklaşık Kare Ortalama Hata Kökü (RMSEA) de güçlü bir uyum gösterdi ve genellikle mükemmel olarak yorumlanan aralıkta ($< .05$) kaldı. Ek olarak, Karşılaştırmalı Uyum Endeksi (CFI) 0,961 idi ve 0,95 eşikini aşarak modelin sağlamlığını daha da destekledi. Diğer uyum endeksleri de benzer bulgular verdi. Toplamda, bu göstergeler modelin çok iyi bir uyum gösterdiğini ve istatistiksel olarak sağlam bir yapıyı yansıttığını göstermektedir. Önemli olarak, model, Tablo 2'de bildirilen Beklenen Çapraz Doğrulama Endeksi (ECVI) değerlerinin de gösterdiği gibi, değişkenler arasındaki tüm olası ilişkileri varsayan doymuş bir modelden bile daha iyi performans gösterdi.

Tablo 3. Beş Faktörlü Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) modelinde faktörler arası korelasyonlar

Faktör	F1	F2	F3	F4	F5
F1. Sosyal Durum Anksiyetesi	1	.741	.737	.882	.788
F2. Yabancılarla Etkileşim Zorluğu		1	.623	.784	.694
F3. Performans Kaygısı			1	.848	.613
F4. Eleştiri Korkusu				1	.822
F5. Fiziksel Belirtiler					1

Not. Tüm faktörler arası korelasyonlar $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır. .60 ile .88 arasındaki değerler, çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) kanıtı olmaksızın orta-yüksek düzeyde ilişkiyi göstermektedir.

Tablo 3, Revize Sosyal Anksiyete Ölçeğinin beş gizil faktörü arasındaki faktörler arası korelasyonları göstermektedir. Tablo 3'te gösterildiği gibi, faktörler arası korelasyonlar 0,61 ile 0,88 arasında değişmekte olup, tümü istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,001$). Bu bulgular, gizil faktörler arasında orta ila yüksek düzeyde ilişkiler olduğunu göstermektedir. Faktörler kavramsal olarak ilişkili olmakla birlikte, ölçeğin çok boyutlu yapısını destekleyecek kadar yeterince farklıdır. Sadece birkaç korelasyon çoklu doğrusallık eşliğine ($>.90$) yaklaşmıştır, bu da beş faktörlü modelin istatistiksel ve kavramsal olarak haklı olduğunu göstermektedir.

Şekil 2. İkinci dereceden doğrulamalı faktör analizi için yapısal model.

Not: Kareler gözlemlenen maddeleri, daireler ise gizli faktörleri temsil eder. Oklar standartlaştırılmış faktör yüklerini gösterir. Metinde tartışılan birkaç zayıf madde dışında tüm yüklemeler istatistiksel olarak anlamlıydı. Faktörler arasındaki çift başlı oklar, aralarındaki korelasyonları temsil eder.

Açıklama: Şekil, Suriye örneklemini Umman örneklemiyle karşılaştıran çok gruplu bir doğrulamalı faktör analizi (DFA) ile öngörülen maddeler ile alt faktörler ve faktörler ile genel gizli faktör (sosyal anksiyete) arasındaki standartlaştırılmış regresyon katsayılarını (SRK'lar) göstermektedir. Bu katsayıları orijinal model yapısını değiştirmeden tahmin etmek için kısıtlanmamış bir model kullanıldı.

Doğrulamalı analizden sonra, 23 madde korunurken, 28 ve 38 numaralı maddeler yüksek kalıntı varyansları ve genel faktör yapısına katkı sağlamamaları nedeniyle çıkarılmıştır. Şekil 2, geliştirilen ölçeğin doğrulanmış yapısını gösteren ikinci dereceden doğrulamalı faktör modelinin son halini göstermektedir.

Revize Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin DSM-5-TR ve ICD-11 Kriterlerine Uygunluğu

Revize Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin DSM-5-TR ve ICD-11'de belirtilen tanı kriterleriyle tutarlılığını değerlendirmek için, ölçeğin maddeleri bu kılavuzlarda açıklanan tanı kriterleriyle kapsamlı bir şekilde karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, ölçeğin her iki kılavuzda belirtildiği gibi sosyal kaygı bozukluğunun temel özellikleriyle yüksek tutarlılık gösterdiğini ve bunun da sosyal kaygının klinik değerlendirilmesi için bir araç olarak güvenilirliğini gösterdiğini ortaya koydu. Tablo 4 karşılaştırmanın sonuçlarını sunmaktadır.

Tablo 4. Ölçek maddelerinin DSM-5-TR ve ICD-11 tanı kriterleri ile eşleştirilmesi		
Tanımsal Boyut	İlişkili Ölçek Maddeleri	Notlar
Sosyal değerlendirme veya eleştirilme korkusu	11, 16, 23, 25, 30, 31, 36, 43	Başkasının olumsuz değerlendirmesi, eleştirmesi, alay etmesi veya olumsuz yargılamasından duyulan korkuyu yansıtır.
Kaçınma, tereddüt veya sosyal geri çekilme	18, 23, 25, 27, 32, 37	Olumsuz değerlendirilme korkusu nedeniyle sosyal durumlardan kaçınmayı gösterir.
Sosyal durumlar öncesi ve sırasında anksiyete	4, 5, 9, 10, 19, 29, 30, 31	Sosyal veya performans gerektiren durumlar öncesi anksiyete ve artan sıkıntıyı kapsar.
Anksiyetenin fiziksel belirtileri	26, 39, 41, 42	Anksiyetenin fizyolojik belirtilerini içerir (ör. terleme, titreme, kalp çarpıntısı).
İşlevsellikte bozulma	11, 16	Anksiyetenin günlük veya sosyal işlevsellik üzerindeki etkisini, özellikle gözlem altında olunduğunda yansıtır.
Başarısızlık veya hata yapma korkusu	16, 30, 36, 43	Utanç veya reddedilme ile sonuçlanabilecek hata yapma endişesini içerir.

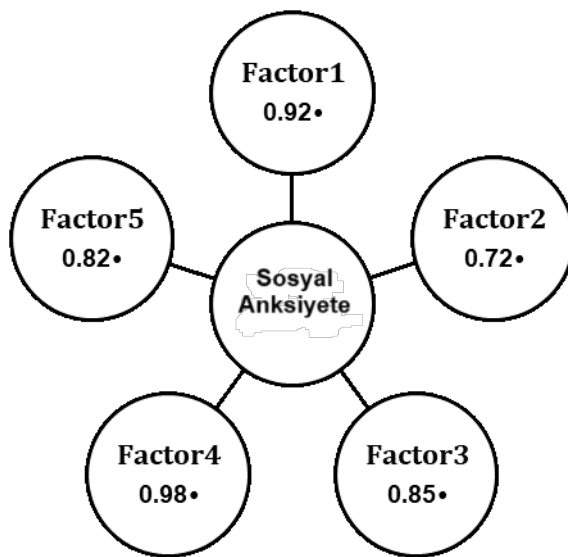
Not. Bu eşleştirme, revize ölçek ile uluslararası tanı standartları arasındaki kavramsal uyumu göstermektedir.

Yapısal Modelleme (AMOS) Kullanılarak Revize Sosyal Anksiyete Ölçeğinin Suriye ve Umman Örneklemelerinde Karşılaştırılması

Bu çalışma aşaması, Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin faktör yapısının güvenilirliğini iki örnekleme değerlendirme amaçlamıştır: Suriyeliler (n=237) ve Omanlılar (n=108). Bunu başarmak için, genel faktör ve geliştirilen ölçeğin beş faktörü üzerinde DFA yapılmıştır.

Verilerin Normallikinin Değerlendirilmesi

Analizin geçerliliğini sağlamak için, örneklerin özellikleri ve büyüklüğü göz önüne alındığında, her iki grup için çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplandı. Sonuçlar, verilerin istatistiksel olarak kabul edilebilir sınırlar (± 2) içinde kalan değerlerle normal bir dağılıma yaklaştığını gösterdi. Bu, verilerin maksimum olabilirlik tahmin yöntemi için uygun olduğunu doğruladı.

Şekil 3. Alt faktörler ve genel faktör arasındaki standartlaştırılmış ağırlıklar

Model Uyum İndeksleri

İki model test edildi: kısıtlanmamış ve kısıtlanmış (Model 1). Tablo 5 bu testlerin sonuçlarını göstermektedir. Tablo 5, kısıtlanmamış ve kısıtlanmış modeller arasında önemli bir fark olmadığını göstermektedir. Bu, kısıtlı modelin veriye iyi uyum sağladığını ve böylece tam ölçek değişmezliğinin elde edildiğini göstermektedir. Şekil 3, alt faktörler ile genel faktör arasındaki standartlaştırılmış ağırlıkları göstermekte ve ölçekteki yapılar arasındaki ilişkilerin görsel bir temsilini sunmaktadır.

Tablo 5. Kısıtlanmış ve kısıtlanmamış modellerin karşılaştırılması			
Model	Ki kare(sd)	p-değeri	Değerlendirme
Kısıtlanmamış	808.674 (434)	.000	Karşılaştırma için temel model olarak kullanılır
Kısıtlanmış	808.674 (456)	.000	Model uyumunda fark yok

Not. Modeller arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır; bu, Suriye ve Umman örneklemeleri arasında ölçüm değişmezliğini desteklemektedir.

Ölçüm Değişmezliği Testi

Yapısal analiz için AMOS kullanılarak iki örneklem üzerinde ölçme değişmezliği analizi yapılmıştır. Analiz, Tablo 6'da özetlenen dört düzeyde değişmezlikten oluşuyordu. Tablo 6, kısıtlanmamış modelin ölçeğin faktör yapısının iki grup arasındaki uyumunu gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu, sosyal kaygı genel faktörü açısından, beş alt ölçeğin yapısının her iki örneklemde de tutarlı olduğunu göstermektedir. Uyum endeksleri, (CFI = 0.961, RMSEA = 0.035) değerleriyle dikkate değer derecede yüksek bir uyum gösterdi ve bu da ölçek için standart değişmezlik testine geçmeyi haklı çıkardı. Madde ağırlıklarının iki grup arasında eşit olmasıyla sınırlanan ölçme değişmezlik testi, uyumda herhangi bir bozulma göstermedi (Delta CFI = 0.000, Delta RMSEA = -0.002), bu da faktörler arasındaki yapısal ilişkilerin karşılaştırılmasını destekledi.

Daha sonra, iki örnek arasında bir ölçek (skaler) değişmezlik testi yapıldı. Bu testin endeksleri CFI = 0.955 ve RMSEA = 0.035 olup, kabul edilebilir sınırların içinde kalmıştır ve CFI farkı anlamlılık eşiğinin altında kalmıştır. Bu, iki örneklem arasındaki sosyal anksiyete ortalamalarının karşılaştırılmasını destekler. Ölçeğin genel yapısal bütünlüğünün her iki grupta da tutarlı olup olmadığını incelemek için yapısal ağırlık değişmezliği testi uygulandı. Bu test, hem Suriye hem de Umman örneklemelerinde alt faktörler ile genel faktör arasında eşit yol ağırlıkları varsayar, bu da madde düzeyinde ve faktörler ile genel sosyal anksiyete arasındaki kavramsal ilişkilerin düzeyi açısından karşılaştırmalara olanak tanır. Sonuçlar, bu göstergelerin büyük ölçüde değişmediğini (CFI = 0.961, RMSEA = 0.035) göstererek, ölçek yapısının Suriye ve Umman bağlamlarında tutarlı olduğunu ortaya koydu.

Tablo 6. Ölçüm değişmezliği modellerinin karşılaştırılması							
Model	χ^2 (CMIN)	Df	CFI	RMSEA	Δ CFI	Δ RMSEA	Sonuç
Yapılandırıcı / Yapısal Uyum	808.674	434	0.961	0.035	-	-	İyi uyum
Ölçüm Değişmezliği (Ölçekteki Katsayıların Eşitliği)	808.674	456	0.961	0.033	0.000	-0.002	Sağlandı
Skalar Değişmezlik (Kesme Noktalarının Eşitliği)	900.781	478	0.955	0.035	0.006	0.002	Sağlandı
Yapısal Ağırlıklar	808.674	438	0.961	0.035	0.000	0.000	Sağlandı

Not. Δ CFI < .01 ve Δ RMSEA < .015 değerleri, değişmezliğin sağlandığını gösterir (Chen, 2007). χ^2/df = Ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölünmesi; RMSEA = Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü; CFI = Karşılaştırmalı Uyum İndeksi; TLI = Tucker-Lewis İndeksi; SRMR = Standartlaştırılmış Ortalama Kare Hata Artığı; IFI = Artımlı Uyum İndeksi.

Alt faktörler üzerindeki maddelerin standartlaştırılmış yükleri ile ilgili olarak, Tablo 7'da sunulan sonuçlar tüm değerlerin 0.50'yi aştığını göstermektedir, bu da maddelerin ilgili faktörlerini güçlü bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Tablo 7. Alt faktörler üzerindeki maddelerin standartlaştırılmış yükleri (SY)									
F1 Madde	SY	F2-Madde	SY	F3-Madde	SY	F4-Madde	SY	F5-Madde	SY
05	.736	19	.872	29	.834	43	.676	42	.644
04	.684	27	.821	30	.736	23	.751	39	.734
10	.762	18	.614	31	.865	36	.630	26	.755
09	.774	25	1.013	32	.878	37	.648		
14	.762			41	.654				
11	.689			16	.718				

Not. Tüm standartlaştırılmış yükler .50'nin üzerinde olup, maddelerin amaçlanan faktörleri güçlü bir şekilde ölçtüğünü doğrulamaktadır.

Bu sonuçlara dayanarak, ölçek iki grup arasında tutarlıdır ve hem yapısal karşılaştırma hem de Suriye ve Umman örnekleri arasındaki ortalamaların karşılaştırılması için geçerliliğini göstermektedir.

Hem Erkekler hem de Kadınlar için Model Uyum Testi

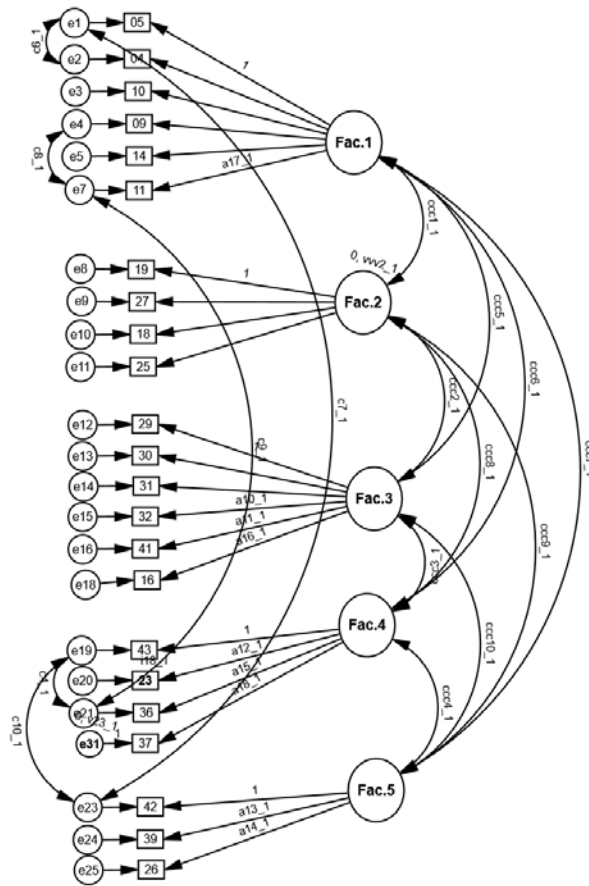
Önceki sonuçlara dayanarak, ölçeğin Umman ve Suriye örneklerinde tutarlılığını gösteren bir model uyum testi, her iki ülkeden erkekler (n = 111) ve kadınlar (n = 226) için yapılmıştır. Cinsiyetlerini açıklamamayı tercih eden sekiz kişi, küçük grup boyutu nedeniyle dışlandı. Tablo 8, uyum endekslerinin sonuçlarını sunmaktadır. Bun, modelin her iki grupta da yeterli uyum gösterdiğini göstermektedir.

Tablo 8. Her grup için ayrı ayrı doğrulayıcı modelde Suriye ve Ummanlı erkekler ile kadınlar arasındaki uyum indeksleri

Grup	Ki kare/sd	CFI	TLI	RMSEA	PCLOSE
Erkek	1.538	.953	.944	.040	.997
Kadın	1.676	.941	.930	.045	.929

Not. Hem erkek hem de kadın gruplarında kabul edilebilir uyum sağlanmıştır (CFI > .90, RMSEA < .05) ve bu, yapılandırıcı (configural) geçerliliği desteklemektedir.

Çoklu modeller kullanılarak, cinsiyetler arası ölçüm değişmezliği testi yapılarak ölçek kararlılığının dört düzeyi test edildi (Tablo 9).

Şekil 4. Ölçüm değişmezliğini test etmek ve cinsiyetler (kadınlar, erkekler) arasında gizil ortalamaları karşılaştırmak için kullanılan, genel faktörsüz Revize Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin beş faktörlü doğrulayıcı modeli.

Tablo 9'un gösterdiği gibi, yapısal model iyi bir uyum sergiledi (CFI = .914, RMSEA = .040), bu da kadınlar ve erkekler arasındaki temel faktör yapısının benzerliğini göstermektedir. Ayrıca, metrik değişmezlik modeli $\Delta CFI = .005$ ve $\Delta RMSEA = .001$ değerlerine ulaşan göstergelerle minimum farklılıklar gösterdi, bu da iki grup arasında madde ağırlıklarının kararlılığını kanıtladı. Ek olarak, Tablo 9, kesişim modelinin kesişim kararlılığına dair kanıt sağladığını ($\Delta CFI = .003$) ve böylece gizli ortalamaların karşılaştırılmasına olanak tanıdığını vurgulamaktadır (Şekil 4).

Tablo 9. Cinsiyetler arasında ölçüm değişmezliğinin test edilmesi

Model	CMIN/DF	CFI	RMSEA	ΔCFI
Yapılandırıcı / Yapısal Uyum	1.612	.946	.043	—
Ölçüm Değişmezliği (Ölçekteki Katsayıların Eşitliği)	1.619	.944	.043	.002
Skalar Değişmezlik (Kesme Noktalarının Eşitliği)	1.634	.941	.043	.003
Yapısal Ağırlıklar	1.653	.939	.044	.002

Not. Minimal ΔCFI ve ΔRMSEA değerleri, cinsiyet grupları arasında ölçüm, skalar ve yapısal değişmezliği desteklemektedir.

Referans grup olarak kadınlar için ortalamalar sabit tutulmuş, erkekler için ise gizli ortalamalar modeli test etmek amacıyla gizli ortalamalar tahmin edilmiştir. Tablo 10 bu karşılaştırmaların sonuçlarını sunmaktadır. Tablo 10, ilk faktör (FNE) hariç olmak üzere, farkın erkekler lehine olduğu, faktörler arasında erkekler ve kadınlar arasında önemli farklılıklar göstermemektedir. Bu farkın önemini değerlendirmek için, referans grubunun (kadın örnekleme) standart sapması 1 olarak ayarlanarak, gizli ortalamalardaki farkın etki büyüklüğü etki büyüklüğü = $\Delta\mu/\sigma$ denklemi kullanılarak hesaplandı. Sonuç, Cohen'in kriterlerine göre küçük ila orta düzeyde bir fark olduğunu gösteren Etki Büyüklüğü $F_1 = 0.181/1 = 0.181$ 'dir (Cohen 1988). Pratik olarak önemli olmasa da, bu fark dikkate değerdir ve gelecekteki daha büyük çalışmalarda daha fazla araştırılmalıdır. Genel olarak, sosyal anksiyete örüntüleri erkekler ve kadınlar arasında benzer görünmektedir. Bu fark, rol beklentileri gibi sosyal faktörlere atfedilebilir.

Tablo 10. Sosyal anksiyetede erkekler ve kadınlar arasındaki gizil ortalama farkları

Faktör	Latent Mean Difference	p-value	Interpretation
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (F1)	0.181	.043	Anlamlı, erkeklerde daha yüksek
Sosyal Etkileşim (F2)	Anlamlı değil	>.05	Anlamlı değil
Başkaları Önünde Performans (F3)	Anlamlı değil	>.05	Anlamlı değil
Fiziksel Belirtiler (F4)	Anlamlı değil	>.05	Anlamlı değil
Kaçınma (F5)	Anlamlı değil	>.05	Anlamlı değil

Not. Sadece Faktör 1 (Olumsuz Değerlendirilme Korkusu) için anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır; erkekler biraz daha yüksek puan almıştır. Etki büyüklüğü = 0,18 (küçük).

Tartışma

Rudwan'ın Sosyal Anksiyete Ölçeği'ni (2001) güncellemeyi amaçlayan bu çalışma, iki farklı Arap örnekleme (Suriye, Umman) üzerinde yürütülmüştür. Ayrıca ölçeğin en son tanı ölçütlerine (APA 2013, 2022, WHO 2019) uyum sağlaması için madde sayıları revize edilerek artırılmıştır. Ardından Revize Sosyal Anksiyete Ölçeğinin psikometrik özellikleri gelişmiş istatistiksel analizler kullanarak yeniden test etmiştir. Bulgular, ölçeğin tanısal ve ayırt edici bir gösterge olarak geçerliliğini ortaya koyarak, yapı geçerliliğinin güçlü belirtilerini, yüksek iç tutarlılığı ve kültürel ve cinsiyet uyumluluğunu göstermiştir.

Bu çalışmada elde edilen beş faktörlü yapı, sosyal anksiyetenin bilişsel, davranışsal ve fizyolojik bileşenlerini yansıtmaktadır. Ancak farklılığı, kolektif değerlerin ve sosyal itibarın sosyal korkuları şekillendirmede merkezi bir rol oynadığı Arap kültürü bağlamından kaynaklanmaktadır. "Olumsuz değerlendirilme korkusu"nda gözlemlenen cinsiyet farkı - erkeklerde daha yüksek seviyelerle - kadınların tipik olarak daha yüksek puan aldığına dair önceki kanıtlarla çalışmaktadır (Asher ve Aderka 2018). Bu farklılık, erkeklerin güçlü bir sosyal imaj sürdürmeye zorlandığı ve bu nedenle değerlendirmeye karşı duyarlılıklarının arttığı Arap toplumlarında erkeklige ilişkin kültürel beklentilerle açıklanabilir.

AFA, sosyal anksiyetenin beş farklı psikolojik değişkenini ortaya koymuştur. Bunlar, sosyal durumlarda anksiyete, yabancılarla iletişim kurmakta zorluk, halka açık performans korkusu, değerlendirilme korkusu ve somatik belirtilerdir. Bu yapı, son derece yüksek uyum indeksleri (CFI = .961, RMSEA = .050) veren doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılarak doğrulanmış, bu da modelin geçerliliğini artırmıştır. Ek olarak, faktörler arası korelasyonlar .61 ile .88 arasında değişmekte olup, hepsi istatistiksel olarak anlamlıdır ve gizli faktörler arasında orta ila yüksek düzeyde ilişkiler olduğunu göstermektedir. Bu durum, beş faktör kavramsal olarak ilişkili olsa da, farklılıklarını koruduklarını ve bunun da sosyal anksiyetenin çok boyutlu doğasını daha da desteklediğini göstermektedir. Beş farklı faktörün ortaya çıkması, yapının karmaşıklığını yansıtmaktadır ve Caballo ve arkadaşlarının (2010, 2015) sosyal anksiyeteyi belirli davranışsal, bilişsel ve fizyolojik bileşenlere kategorize etme yönündeki uluslararası çabalarıyla uyumludur. Bu çalışmalar, kültürler arası sosyal anksiteyi ölçmek için beş faktörlü bir modelin uygulanmasını desteklemektedir. Bu çalışmayı farklı kılan şey, bu yapıyı Arap örnekleme bağlamında göstermek için Arap medeniyetine özgü dilsel ve kültürel özelliklere sahip nesnelerin

kullanılmasıdır. Kullanılan bir maddenin içeriğinde "Bir grup önünde konuşurken garip hissediyorum," ifadesi yer almaktaydı. Bu da halk önünde performans sergileme endişesini mükemmel bir şekilde yansıtmaktadır. Bu, sosyal görünürlüğe büyük önem veren Arap kültürlerinde önemli bir sorundur. Bu kültürel dinamiklere ek olarak, diğer faktörler de Arap bağlamlarında sosyal anksiyeteyi daha da kötüleştirebilir. Zaten tartışılmış olan noktaların ötesinde, Arap kültüründeki bazı sosyal durumların, örneğin muhafazakar ortamlarda karşı cins etkileşimleri gibi, sosyal anksiyeteyi yoğunlaştırabileceğini belirtmekte fayda vardır. Bu ortamlarda katı dini ve sosyal normlar hakimdir ve olumsuz değerlendirilme korkularını artırır. Ek olarak, itibar ve kamuya açık davranışla ilgili aile ve toplum beklentileri daha fazla baskı uygulayarak, Arap nüfusları için kültürel açıdan duyarlı ve uygun değerlendirme araçları geliştirmenin önemini pekiştirmektedir.

Faktörler arası korelasyonlar, saptanan sosyal anksiyete boyutlarının orta düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu saptama sosyal anksiyetenin bilişsel, davranışsal ve duygusal bileşenlerinin birbirine bağlı ancak ayırt edilebilir olduğu yönündeki teorik beklentiyle tutarlıdır (Byrne 2012). Kaçınmayla ilgili faktörler ve değerlendirmeye ilgili faktörler (örneğin, $r = -.61$) arasında gözlemlenen güçlü negatif ilişki, sosyal itibar için artan endişenin açık kaçınma stratejileriyle ters orantılı olabileceği Arap kültürel bağlamlarında sosyal anksiyetenin farklı ifadelerini yansıtmış olabilir. Bu bulgular, faktörleri tamamen bağımsız boyutlar olarak değil, ilişkili yapılar olarak yorumlamanın önemini vurgulamaktadır.

Elde edilen beş faktörlü yapı mantıksal olarak geçerlidir ve fizyolojik belirtiler, meşguliyetten kaçınma ve beklenti anksiyetesi gibi çağdaş tanı kılavuzlarında listelenen maddeleri içermektedir. Elde edilen bulgular, kültürel bağlamin sosyal kaygı deneyimini ve ifadesini şekillendirmede etkili rolüne işaret etmekte ve kültürel olarak uyarlanmış değerlendirme araçlarının önemini vurgulamaktadır. Örneğin, insanları katı grup standartlarına uymaya zorlayan muhafazakar ortamlar, daha fazla halka açık performans ve eleştiri kaygısına neden olabilir (Mahdi 2014).

Revize Sosyal Anksiyete ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ($\alpha = .96$) yüksektir, bu da aynı fikrin tutarlı bir şekilde ölçüldüğünü göstermektedir (Nunnally ve Bernstein 1994). Standartlaştırılmış ölçümlerle (SAQ-A30, SAD-D-10) korelasyon katsayıları da güçlüydü ($r = .88$, $r = .80$), bu da ölçeğin ilk basamak tanı aracı olarak geçerliliğini ve uygunluğunu göstermektedir.

Ölçek, olumsuz değerlendirilme korkusu, kaçınma davranışı, anksiyeteye bağlı işlev bozukluğu ve ilişkili fiziksel belirtiler gibi yerleşik tanı değişkenleriyle güçlü bir uyum gösterdi. Bu uyumluluk, mevcut klinik kılavuzların (APA 2013, NICE 2013, WHO 2019) önerdiği gibi, ölçeğin klinik ortamlarda tanıya yardımcı olarak kullanılma potansiyelini artırmaktadır.

Çoklu grup analizi, ağırlık değişmezliği, kesişim noktaları ve yapısal korelasyonlar dahil olmak üzere tüm ölçüm değişmezliği düzeylerinin cinsiyetler ve ortamlar (Suriye ve Umman) arasında bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, ölçeğin kültürel ve cinsiyet eşitliğine dair sağlam kanıtlar sunmaktadır (Pechorro ve ark. 2016), bu da kültürler arası ve gruplar arası karşılaştırmalarda kullanılmasını sağlamaktadır. Önceki araştırmaların aksine (Asher ve Aderka 2018, NIMH 2025), kadınlar erkeklerden daha fazla sosyal anksiyeteye karşı duyarlı olduğu bulunmuştur. Çalışma bulguları, "olumsuz değerlendirilme korkusu" faktöründe erkekler lehine önemli bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu fark küçüktü (etki büyüklüğü = 0,18). Bu bulgu, sosyal anksiyetenin cinsiyetler arasında farklı şekillerde ortaya çıkmasına veya Arap kültürlerinde sosyal rol beklentilerinin etkisine atfedilebilir. Bu bağlamda, erkeklerden sıklıkla güçlü bir sosyal imaj sürdürmeleri beklenir, bu da artan psikolojik baskıya ve değerlendirmeye karşı daha yüksek hassasiyete katkıda bulunabilir.

Ölçekte saptanan beş boyutun bileşen yapısı Heimberg'in bilişsel-davranışsal modelinin varsayımlarıyla yakından örtüşmektedir. Örneğin, olumsuz öz değerlendirilme, değerlendirilme ve eleştirilme korkusu boyutuyla ilişkilidir. Aşırı öz farkındalık ve tehdit işaretlerine artan bir odaklanma, seyirci önünde performans kaygısı boyutuna yansır ve yabancılarla etkileşimden kaçınma ve zorluk çekme boyutlarındaki maddeler güvenlik davranışlarının varlığını gösterir. Fiziksel belirtiler boyutu, sosyal gerginliğin fizyolojik etkilerini temsil etmektedir. Bu tutarlılık, geliştirilen ölçeğin Heimberg'in modelinde kavramsallaştırılan gözlemlenebilir davranışları ve daha derin psikolojik süreçleri yakaladığını ve sosyal kaygının çok boyutlu bir değerlendirmesini sunduğunu göstermektedir. Bu, aracın teorik ve uygulamalı geçerliliğini artırır. Madde formülasyonu ile model bileşenleri arasındaki uyum, ölçeğin yüzey düzeyindeki belirtileri tanımanın ötesine geçtiğini ve teorik çerçevede detaylandırılan nüanslı psikolojik mekanizmalara dokunduğunu göstermektedir. Buna göre, revize edilmiş ölçek sosyal kaygı için güvenilir bir ölçü ve birincil klinik değerlendirme ve akademik araştırmalar için uygun bir araç olarak umut verici olduğunu göstermektedir.

Maddelerin Heimberg'in modelinin bileşenleriyle doğrudan uyumu, Revize Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin yapı geçerliliğini artırmaktadır. Örneğin, "Hata yapmaktan ve alay edilmekten veya eleştirilmekten korkuyorum"

maddesi, modelin temel bileşenlerinden biri olan olumsuz öz değerlendirme kavramını açıkça iletir. "Gözden uzak yerlerde oturmayı tercih ediyorum" ve "Büyük grupların önünde konuşmaktan kaçınıyorum" gibi ifadeler, dışarıdan gelen dikkati önlemeyi veya azaltmayı amaçlayan güvenlik davranışlarını temsil etmektedir.

Güçlü sonuçlara rağmen önemli gözlemler not edilmelidir. Arap kültürü bağlamında beş faktörlü yapının benzersizliği, diğer kültürlerde o kadar açıkça görülmeyen sosyal anksiyete bileşenlerini yansıtabilir. Bu gözlem, La Greca ve Lopez (1998) tarafından desteklendiği gibi, sosyal anksiyeteyapısının kültürel faktörlerden önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir. En son madde sayısı (23), pratik verimlilik, katılımcı stresini azaltma ve veri kalitesini artırma açısından idealdir (Olivares ve ark. 2005).

Bu çalışmanın bulguları youmlanırken bazı sınırlılıklara dikkat edilmelidir. İlk olarak, 2024'ün son çeyreğini ve sonraki yılın ilk aylarını kapsayan veri toplama süresi, sonuçların daha geniş zamansal veya durumsal bağlamlara genellenebilirliğini sınırlamaktadır. İkincisi, örneklem anketi çevrimiçi olarak tamamlayan katılımcılardan oluşuyordu, bu da özellikle demografik çeşitlilik ve internet erişilebilirliği açısından seçim yanlılığına yol açabilir ve örneklem temsil gücünü sınırlayabilir. Üçüncüsü, geliştirilen ölçek sosyal anksiyeteyi kapsamlı bir şekilde ölçmeyi amaçlamasına karşın, hiçbir araç tek başına, özellikle farklı kültürel ortamlarda, yapının karmaşıklığını tam olarak kapsayamaz. Dördüncüsü, ölçeğin faktör yapısını ve psikometrik özelliklerini incelemek için titiz istatistiksel yöntemler uygulanmış olsa da, bu tekniklerdeki doğal sınırlamalar sonuçların yorumunu etkileyebilir. Ek olarak, çalışma iki Arap örneklemiyle (Suriye ve Umman) sınırlıydı, bu da bulguların, Körfez bölgesi veya Kuzey Afrika gibi farklı kültürel ve sosyal özelliklere sahip diğer Arap ülkelerine genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Ayrıca, araç henüz sosyal anksiyete ile yakından ilişkili bozuklukları olan bireylerin (örneğin, özgül fobi veya anksiyeteli depresyon) klinik örneklerinde incelenmemiştir ve zaman içinde belirti gelişimini izlemede öngörücü geçerliliği değerlendirilmemiştir. Son olarak, test-tekrar test güvenilirliği doğrulanmamıştır, bu da daha fazla araştırılması gereken önemli bir faktördür. Bu kısıtlılıklar, gelecekteki araştırmalarda ele alınmalıdır.

Sonuç

Bu çalışmanın bulguları, Revize Sosyal Kaygı Ölçeğinin, net ve tanımlanabilir beş faktörlü bir yapı, yüksek iç tutarlılık ve tanınmış uluslararası ölçeklerle (SAQ-A30, SAD-D-10) yüksek yakınsak geçerlilik dahil olmak üzere önemli psikometrik özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular ayrıca ölçek ile DSM-5-TR ve ICD-11 kriterleri arasında yapısal uyum olduğunu ortaya koyarak, ölçeğin güvenilir ve terapötik açıdan ilgili bir psikolojik araç olarak statüsünü güçlendirmiştir. AFA ve DFA, beş faktörlü modelin hem Suriye hem de Umman bağlamındaki katılımcılarda bulunan sosyal anksiyete değişkenlerini temsil etmektedir. Ölçme değişmezliği cinsiyetler ve ortamlar arasında doğrulanarak ölçeğin kültürler arası ve cinsiyetler arası karşılaştırmalar için uygunluğu artırılmıştır. Bir yöndeki (erkekler lehine olumsuz yargılanma korkusu) varyasyonlar küçük bir etkiye sahip olsa da, gelecekteki çalışmalarda daha derinlemesine nitel analizlerde bu konunun ele alınması uygun olacaktır.

Sosyal anksiyete giderek yaygınlaşan bir olgudur ve performans ve sosyal iletişimle ilgili artan beklentiler, artan sosyal rekabet ve ilgili baskılar nedeniyle gelecekte artması beklenmektedir. Mevcut ölçekle ilgili olarak, ölçeğin özelliklerini çeşitli kültürel ortamlarda doğrulamak ve kültürler arası uygulanabilirliğini sağlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Saptanan beş faktörlü yapıya dayalı daha kısa bir versiyon geliştirmek, uygulamalı çalışmalarda veya klinik ortamlarda pratikliğini artırabilecektir. Ölçek, klinik ve tıbbi ortamlarda sosyal anksiyetenin ilk aşamda değerlendirilmesinde yardımcı olarak kullanılabilir. Erken teşhiste kullanımı, teşhisin doğruluğunu artırabilir, tedavi kararlarına rehberlik edebilir ve sosyal anksiyet yaşayan bireylere daha çok desteke sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Al-Riggad HK (2017) Social phobia and its relationship with university adjustment among students of the Hashemite University. *Journal of Educational and Psychological Sciences*, 1:232-248.
- Alam N, Ahmed O, Naher L, Hiramoni (2021) The psychometric properties of social anxiety scale for adolescents (SAS-A) short form-Bangla. *Heliyon*, 7:e07801.
- Ambusaidi A, Al-Huseini S, Alshaqsi H, AlGhafri M, Chan MF, Al-Sibani N (2022) The prevalence and sociodemographic correlates of social anxiety disorder: a focused national survey. *Chronic Stress (Thousand Oaks)*, 6:24705470221081215.
- APA (2013) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th Ed (DSM-5). Washington, American Psychiatric Association.
- APA (2022) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th Ed text rev. (DSM-5-TR). Washington, American Psychiatric Association.

- Asher M, Aderka IM (2018) Gender differences in social anxiety disorder. *J Clin Psychol*, 74:1730–1741.
- Bethlehem J (2010) Selection bias in web surveys. *Int Stat Rev*, 78:161–188.
- Byrne BM (2012) *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming*, 2nd Ed. London, Routledge.
- Chen FF (2007) Sensitivity of goodness of fit indexes to lack of measurement invariance. *Struct Equ Model Multidiscip J*, 14:464–504.
- Cohen J (1988) *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, 2nd Ed. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum.
- Caballo VE, Salazar IC, Irurtia MJ, Arias B, Hofmann SG, CISO-A Research Team (2010) Measuring social anxiety in 11 countries: Development and validation of the social anxiety questionnaire for adults. *Eur J Psychol Assess*, 26:95–107.
- Caballo VE, Arias B, Salazar IC, Irurtia MJ, Hofmann SG, CISO-A Research Team (2015) Psychometric properties of an innovative self-report measure: The social anxiety questionnaire for adults. *Psychol Assess*, 27:997–1012.
- Connor KM, Davidson JR, Churchill LE, Sherwood A, Foa E, Weisler RH (2000) Psychometric properties of the social phobia inventory (SPIN). New self-rating scale. *Br J Psychiatry*, 176:379–386.
- El-Hanafi RG, Arafa N, Azab HA (2022) Psychometric properties of the social anxiety scale among university students. *J Psychol Couns*, 70:139–161.
- Field A (2024) *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*, 6th Ed. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Garcia-Lopez LJ, Bermejo RM, Hidalgo MD (2010) The social phobia inventory: Screening and cross-cultural validation in Spanish adolescents. *Span J Psychol*, 13:970–980.
- Hair JF, Babin BJ, Anderson RE, Black WC (2019) *Multivariate Data Analysis*, 8th Ed. Boston, MA, Cengage.
- Hajuri M, Tariku M, Abdu Z (2020) Prevalence and associated factors of social phobia among College of Health Science students, Mettu Town, Southwest Ethiopia 2019; Institutional based cross-sectional study. *Open Public Health J*, 13:373–379.
- La Greca AM, Lopez N (1998) Social anxiety among adolescents: linkages with peer relations and friendships. *J Abnorm Child Psychol*, 26:83–94.
- Leary MR (1983) A brief version of the fear of negative evaluation scale. *Pers Soc Psychol Bull*, 9:371–375.
- Lecrubier Y, Wittchen HU, Faravelli C, Bobes J, Patel A, Knapp M (2000) A European perspective on social anxiety disorder. *Eur Psychiatry*, 15:5–16.
- Liebowitz MR (1987) Social phobia. *Mod Probl Pharmacopsychiatry*, 22:141–173.
- Mahdi M (2014) Developing a social anxiety scale for a sample of students at Al-Quds Open University. Al-Quds Open University Repository. Available from: <http://repository.aaup.edu/jspui/handle/123456789/1083>.
- Makki M (2023) Psychometric properties of the social anxiety scale for psoriasis patients. *Journal of Faculty of Education in Psychological Sciences*, 47:265–286.
- Mattick RP, Clarke JC (1998) Development and validation of measures of social phobia scrutiny fear and social interaction anxiety. *Behav Res Ther*, 36:455–470.
- Morrison AS, Heimberg RG (2013) Social anxiety and social anxiety disorder. *Annu Rev Clin Psychol*, 9:249–274.
- NICE (2013) *Social Anxiety Disorder: Recognition, Assessment, and Treatment (Clinical Guideline No. 159)*. London, UK, National Institute for Health and Care Excellence.
- NIMH (2025) Social anxiety disorder. <https://www.nimh.nih.gov/health/statistics/social-anxiety-disorder> (Accessed 14.4.2025).
- Nelemans SA, Meeus WH, Branje SJ, Van Leeuwen K, Colpin H, Verschueren K et al. (2019) Social anxiety scale for adolescents (SAS-A) short form: longitudinal measurement invariance in two community samples of youth. *Assessment*, 26:235–248.
- Nunnally J, Bernstein H (1994) *Psychometric Theory*. Columbus, Ohio, McGraw-Hill.
- Olivares J, Ruiz J, Hidalgo M, María D, García-López, LJ, Rosa, AI et al. (2005) Social Anxiety scale for adolescents (SAS-A): psychometric properties in a Spanish-speaking population. *Int J Clin Health Psychol*, 5:85–97.
- Pechorro P, Ayala-Nunes L, Nunes C, Marôco J, Gonçalves RA (2016) The social anxiety scale for adolescents: measurement invariance and psychometric properties among a school sample of Portuguese youths. *Child Psychiatry Hum Dev*, 47:975–984.
- Rudwan SJ (2001) Social anxiety: a field study to standardize a Social Anxiety Scale on Syrian samples. *Journal of the Educational Research Center*, 10(19):47–77.
- Schiltz HK, Magnus BE, McVey AJ, Haendel AD, Dolan BK, Stanley RE et al. (2021) A psychometric analysis of the social anxiety scale for adolescents among youth with autism spectrum disorder: caregiver-adolescent agreement, factor structure, and validity. *Assessment*, 28:100–115.
- Turner SM, Beidel DC, Dancu CV, Stanley MA (1989) An empirically derived inventory to measure social fears and anxiety: the social phobia and anxiety inventory. *Psychol Assess*, 1:35–40.
- Watson D, Friend R (1969) Measurement of social-evaluative anxiety. *J Consult Clin Psychol*, 33:448–457.

WHO (2019) International Classification of Diseases 11th edition (ICD-11). Geneva, World Health Organization.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olunduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.